

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: اقتصاد انرژی

عنوان:

تأثیر نوسانات قیمت نفت بر شاخص سهام کشورهای عضو اوپک

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی عسگری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر خشایار سید شگری

پژوهشگر:

مرضیه سپاسی آهویی

تابستان ۱۳۹۳

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب دانش آموزته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره
دانشجویی در رشته که در تاریخ
از پایان نامه خود تحت عنوان :

با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ:

از پایان نامه خود دفاع نموده و با

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای/خانم

و با درجه

نمره بحروف

مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما:

بسمه تعالی

دانشکده اقتصاد و حسابداری

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه:
عنوان پایان نامه:		
نام و نام خانوادگی دانشجو:	تاریخ شروع پایان نامه:	
شماره دانشجویی:	تاریخ اتمام پایان نامه:	
رشته تحصیلی:		
استاد / استادان راهنما:		
استاد/استادان مشاور:		
آدرس و شماره تلفن :		
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):		

مناسب است

تاریخ و امضاء:

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه _____

مناسب نیست

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول	۱
کلیات طرح	۱
۱-۱- بیان مساله تحقیق :	۲
۲-۱- هدفهای تحقیق :	۴
۳-۱- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن :	۵
۴-۱- سوالات یا فرضیه های تحقیق:	۶
۱-۴-۱- سوالات:	۶
۲-۴-۱- فرضیات:	۷
۵-۱- مدل تحقیق :	۷
۶-۱- تعاریف و مفاهیم متغیر ها و واژه های کلیدی:	۸
۷-۱- روش تحقیق :	۱۰
۸-۱- قلمرو تحقیق:	۱۱
۹-۱- جامعه و حجم نمونه:	۱۱
۱۰-۱- محدودیت ها و مشکلات تحقیق:	۱۲
مطالعات نظری	۱۳
۱-۲- ادبیات موضوع	۱۴
۱-۲-۱- نفت	۱۴
۱-۲-۱-۱- کانال های اثر گذاری نفت بر سهام:	۱۵
۱-۲-۲- اوپک	۱۸
۱-۲-۱-۲- اعضای اوپک:	۱۹
۳-۱-۲- بازار مالی	۲۳
۱-۳-۱-۲- کارکردهای بازار مالی	۲۵

۲۶ طبقه بندی بازارهای مالی
۲۹ شاخص قیمت سهام
۳۱ نرخ ارز
۳۲ تورم
۳۳ نرخ بهره
۳۳ تولید ناخالص داخلی یا GDP
۳۴ حجم نقدینگی
۳۴ تراز پرداختها
۳۶ مروری بر ادبیات و پیشینه تحقیق:
۳۶ ۱-۲-۲ مطالعات داخلی
۴۴ ۲-۲-۲ مطالعات خارجی
۵۸ فصل سوم
۵۸ روش شناسائی تحقیق
۵۹ مقدمه:
۵۹ ۱-۳ روش تحقیق:
۶۰ ۱-۱-۳ مزایای استفاده از روش پانل دیتا:
۶۲ ۲-۱-۳ مروری بر روش های پانل دیتا:
۶۲ ۱-۲-۱ مدل اثرات ثابت:
۶۸ ۲-۲-۱-۳ مدل اثرات تصادفی:
۷۲ ۳-۲-۱-۳ مدل اثرات ثابت در مقابل مدل اثر تصادفی:
۷۶ ۴-۱-۳ آزمون ریشه واحد پانل دیتا
۷۷ ۱-۴-۱-۳ آزمون ریشه واحد مشترک
۷۹ ۲-۴-۱-۳ آزمونهای ریشه واحد مقطعی
۸۰ ۵-۱-۳ آزمون همجمعی پانل:
۸۲ ۶-۱-۳ آزمون هاسمن:

۸۷	۲-۳-معرفی مدل
۸۸	۱-۲-۳-شاخص قیمت سهام
۸۸	۲-۲-۳-نوسانات قیمت نفت
۸۸	۳-۲-۳-تورم
۸۹	۵-۲-۳-نرخ بهره
۹۰	۶-۲-۳-تولید ناخالص داخلی
۹۰	۷-۲-۳-حجم پول
۹۱	۸-۲-۳-تراز پرداخت ها
۹۱	۳-۳-حجم نمونه و روش اندازه گیری
۹۲	۴-۳-ابزار جمع آوری اطلاعات
۹۳	۵-۳-روش تجزیه و تحلیل داده ها:
۹۴	فصل چهارم
۹۴	تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق
۹۵	مقدمه
۹۸	۱-۴- تجزیه و تحلیل داده ها
۱۰۳	۱-۱-۴-آزمون ریشه واحد
۱۰۴	جدول (۲-۴): نتایج آزمون ریشه واحد متغیرهای مدل
۱۰۵	جدول (۳-۴): نتیجه آزمون هاسمن برای تعیین نوع مدل
۱۰۹	جدول (۴-۴): برآورد مدل (۱) به روش اثرات تصادفی
۱۱۱	جدول (۵-۴): برآورد مدل (*) به روش اثرات ثابت
۱۱۲	جدول (۶-۴): نتیجه آزمون والد
۱۱۳	جدول (۷-۴): نتیجه آزمون هاسمن برای تعیین نوع مدل
۱۱۴	جدول (۸-۴): برآورد مدل (۲) به روش اثرات ثابت
۱۱۴	۳-۴-نتیجه گیری
۱۱۷	مقدمه
۱۱۷	۱-۵- خلاصه
۱۱۹	۲-۵- نتیجه گیری
۱۲۰	۳-۵- پیشنهادات

فهرست جدول ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۰۱.....	جدول ۱-۴
۱۰۴.....	جدول ۲-۴
۱۰۵.....	جدول ۳-۴
۱۰۹.....	جدول ۴-۴
۱۱۱.....	جدول ۵-۴
۱۱۲.....	جدول ۶-۴
۱۱۳.....	جدول ۷-۴
۱۱۴.....	جدول ۸-۴

فهرست نمودار ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۹۹	نمودار ۱-۴
۱۰۰	نمودار ۲-۴
۱۰۲	نمودار ۳-۴
۱۰۲	نمودار ۴-۴
۱۰۲	نمودار ۵-۴
۱۰۲	نمودار ۶-۴
۱۰۲	نمودار ۷-۴
۱۰۲	نمودار ۸-۴
۱۰۲	نمودار ۹-۴
۱۰۲	نمودار ۱۰-۴

فصل اول

کلیات طرح

۱-۱- بیان مساله تحقیق :

نظر به اهمیت درآمدهای نفتی در تولید ناخالص داخلی، صادرات و تامین بودجه‌ی سالانه در اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت و عضو اوپک^۱، نوسان قیمت نفت می‌تواند تأثیری مهم و اساسی بر متغیرهای کلان اقتصادی این کشورها داشته باشد. نوسانات قیمت نفت اصلی‌ترین منبع نوسانات اقتصادی کشورهای تولیدکننده نفت است. افزایش ناگهانی قیمت نفت بعد از سال ۱۹۷۳ تأثیرات مهمی بر اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت گذاشت، به طوری که درآمدهای ارزی حاصل از فروش نفت به شدت افزایش یافت و باعث رشد سریع قیمت‌ها، نرخ‌های دستمزد و واردات این کشورها گردید. با توجه به اهمیت بخش نفت در اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت و تأثیرپذیری اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) از نوسانات قیمتی و اهمیت بازار بورس به عنوان یکی از مهمترین نهادهای بازار سرمایه، در این پژوهش سعی می‌شود تا اثر نوسانات قیمت نفت بر نوسانات شاخص های بورس اوراق بهادار کشورهای عضو اوپک بررسی شود.

استفاده از نوسانات قیمت نفت به عنوان یک عامل مؤثر بر قیمت سهام را می‌توان با این واقعیت توجیه کرد که ارزش بنیادی سهام در تئوری برابر با مبلغ تخفیف انتظار جریان های نقدی آینده است. و نیز رویدادهای اقتصاد کلان که ممکن است نفت را تحت تأثیر قرار دهد تأثیر شوک ها است. اکثر مطالعات صورت گرفته بر روی قیمت نفت و فعالیت های اقتصادی بوده است و کار نسبتاً کمی در مورد تغییرات قیمت نفت و بازده بازار سهام وجود دارد. علاوه بر این، بسیاری از این مطالعات فقط در چند کشور صنعتی (ایالات متحده آمریکا، کانادا، اروپا و ژاپن) متمرکز شده است تعداد کمی از تحقیقات تجربی در بازارهای سهام نوظهور انجام شده است، نتایج حاصل از این مطالعات ارتباط معنی داری بین تغییرات قیمت نفت و سهام کل نشان می‌دهد و قیمت نفت اثرات نامتقارن، با شوک های نفتی مثبت داشتند یک تأثیر بیشتری بر بازده سهام و فعالیت های اقتصادی از شوک قیمت نفت منفی است. (جوادی، وهماکاران، ۲۰۱۰)

^۱ OPEC: Organization of the Petroleum Exporting Countries

اثرات مثبت بازار بورس اوراق بهادار بر توسعه اقتصادی کشورها آنقدر زیاد و حساس است که برخی اقتصاددانان بر این عقیده اند که تفاوت اقتصادهای توسعه یافته و توسعه نیافته، نه در تکنولوژی پیشرفته بلکه در وجود بازارهای مالی یکپارچه، فعال و گسترده است. مطالعات مرتبط در این زمینه نشان می‌دهند که سطح توسعه بازارهای مالی، به ویژه بازار بورس اوراق بهادار و تاثیری که بر تأمین مالی شرکت‌ها و انتخاب روش تأمین مالی شرکت‌ها دارد، در نهایت تاثیر شگرفی بر رشد اقتصادی بر جای می‌گذارد. علاوه بر این، بورس اوراق بهادار با کاهش ریسک اطلاعاتی، شرایطی را فراهم می‌نماید تا سرمایه‌گذاران بتوانند اطلاعات مورد نیاز برای انجام سرمایه‌گذاری را به دست آورده و تخصیص منابع بین پروژه‌های مختلف را بهبود می‌بخشد و از این طریق موجب تسریع رشد و توسعه اقتصادی کشورها می‌گردد.

در مطالعه‌ی رفتار عوامل موثر بر بازار و لاجرم اقتصاد بازار، جستجوی متغیر یا متغیرهایی که بتواند ارتباط بخش مالی اقتصاد را با بخش حقیقی اقتصاد توضیح دهد، از اهمیت بسیاری برخوردار است. بازارهای پول و سرمایه به عنوان ارکان بخش مالی، وظیفه‌ی تأمین منابع را برای بخش حقیقی اقتصاد بر عهده دارند. کارایی بخش مالی موجب تخصیص بهینه منابع کمیاب به فعالیت‌های اقتصادی می‌شود. تخصیص بهینه منابع به نوبه‌ی خود بهینگی پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و به تبع رشد اقتصاد ملی، در حدودی نزدیک به ظرفیت‌های بالقوه اقتصاد را در پی دارد. اقتصاد دانانی نظیر گلداسمیت^۱ ۱۹۶۹، میکنون^۲ ۱۹۷۳ بر این باور بودند که بازارهای مالی نقش کلیدی در توسعه و رشد اقتصادی دارند. به اعتقاد آنان تفاوت در کمیت و کیفیت خدمات ارائه شده توسط موسسات مالی می‌تواند بخش مهمی از تفاوت در نرخ رشد بین کشورها را بازگو کند (سجادی و همکاران، ۱۳۸۸)

از این رو شناسایی عوامل رونق و رکود (نوسانات) بورس اوراق بهادار، چگونگی تداوم بخشیدن به آن و جلوگیری از سقوط نابهنگام شاخص‌های بازار بورس اوراق بهادار، می‌تواند به این نهاد بازار

^۱ Gold smith
^۲ Mackinnon

سرمایه در انجام هرچه بهتر وظایف خود همچون جمع آوری نقدینگی جامعه و هدایت آن به بخش- های مولد اقتصاد و تسریع فرآیند رشد و توسعه اقتصادی کشورها یاری رساند.

قیمت بالای نفت منجر به انتقال درآمد از کشورهای وارد کننده به کشورهای صادر کننده می شود که این امر منجر به تغییر در توازن تجاری بین دو کشور، حجم بدهی های خارجی، تراز پرداخت ها، نسبت بدهی به GDP^۱، اثرات تورمی، و نرخ ارز می شود. کسری حساب جاری مداوم همچنین فشار منفی بر بودجه ملی می شود، این دو مورد تحت عنوان "کسری های دو قلو" شناخته می شوند (بلکر^۲ و همکاران ۲۰۰۷) این افزایش در، قیمت های بین المللی نفت منجر به کاهش رفاه و رشد اقتصادی خواهد گردید (کورس^۳ و همکاران، ۲۰۰۶)

بنابراین با توجه به اقتصاد نفتی کشورهای اوپک و برونزا بودن قیمت نفت و درآمدهای حاصل از آن و به ویژه نوسانات شدید قیمت نفت در چند سال اخیر و همچنین نقش بسیار مهم و حیاتی بورس اوراق بهادار در اقتصاد کشورها و رشد و توسعه اقتصادی آنها، بررسی اثر نوسانات نفت بر شاخص- های بازار بورس اوراق بهادار می تواند چشم انداز روشن تری فراروی برنامه ریزان اقتصاد کشورها قرار دهد تا در تدوین برنامه های توسعه خود به آثار متقابل بازار نفت و بازار سهام توجه بیشتری معطوف دارند.

۱-۲- هدفهای تحقیق :

چنانچه بورس اوراق بهادار کارا و خارج از مداخلات دولت و در فضایی که قیمت ها واقعی و غیرکاذب بوده و اطلاعات بازار را به درستی منعکس نماید فعالیت نماید، می تواند در رشد و توسعه کشورها نقش پررنگ و با اهمیتی داشته باشد. علاوه بر این شاخص سهام کشورها از تغییرات قیمت نفت متأثر خواهند بود و در نتیجه نوسانات قیمت منجر به سود یا زیان سرمایه گذاران در بازار بورس اوراق بهادار خواهد شد.

^۱ Gross Domestic Product
^۲ Belker
^۳ Cruz

یکی از عواملی که می تواند بر بازار بورس اوراق بهادار تأثیرگذار باشد، قیمت نفت و نوسانات آن می باشد. زیرا نفت در اقتصاد کشورهای عضو اوپک نقش مهم و با اهمیتی ایفا می نماید. نوسانات قیمتی که برونزا بوده و خارج از کنترل سیاست گذاران می باشد، نوسان و بی نظمی در اقتصاد را به همراه خواهد داشت. بحران مالی ۲۰۰۸-۲۰۰۷، نابسامانی در اقتصاد کشورهای ناحیه یورو و بهار عربی در کشورهای نفتی منطقه خلیج فارس، اهمیت بررسی اثر نوسانات نفت بر اقتصاد کشورها و بازار سهام را دوچندان می کند. بنابراین شناخت صحیح بازار جهانی نفت و قدرت درک صحیح از پیامدهای تغییرات قیمت نفت و نوسانات آن بر اقتصاد کشورهای عضو اوپک اجتناب ناپذیر می باشد.

بنابراین بررسی آثار نوسانات قیمت نفت بر نوسانات شاخص های بازار اوراق بهادار کشورهای عضو اوپک، می تواند چشم انداز روشن تری را فراروی برنامه ریزان اقتصادی کشورها قرار دهد تا در تدوین برنامه های توسعه به آثار متقابل این دو بازار توجه بیشتری معطوف دارند. همچنین بررسی آثار نوسانات قیمت نفت بر بازار سهام، به سرمایه گذاران بازار سرمایه اطلاعات مفیدی را در زمینه سرمایه گذاری ارائه خواهد کرد.

۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن :

نظر به اهمیت درآمدهای نفتی در تولید ناخالص داخلی، صادرات و تامین بودجهی سالانه در اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت و عضو اوپک، نوسان قیمت نفت می تواند تأثیری مهم و اساسی بر متغیرهای کلان اقتصادی این کشورها داشته باشد. نوسانات قیمت نفت اصلی ترین منبع نوسانات اقتصادی کشورهای تولیدکننده نفت است. با توجه به اهمیت بخش نفت در اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت و تأثیرپذیری اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) از نوسانات قیمتی و اهمیت بازار بورس به عنوان یکی از مهمترین نهادهای بازار سرمایه، در این پژوهشی سعی می شود تا اثر نوسانات قیمت نفت بر نوسانات شاخص های بورس اوراق بهادار کشورهای عضو اوپک بررسی شود.

همانطور که میدانیم اقتصاد بر چهار بازار پول، سرمایه، کار و کالا استوار است و ۲ بازار مهم پول و سرمایه بخش مالی اقتصاد را تشکیل می دهند. در یک اقتصاد موفق و پویا بخش مالی همسو و مکمل بخش حقیقی آن اقتصاد عمل می کند و توسعه اقتصادی در گرو توسعه همه بخشهای اقتصادی از جمله بخش مالی اقتصاد می باشد. بازار پول و سرمایه در کشورهای توسعه یافته بسیار گسترده و کاراست و در کشورهای در حال توسعه نیز رسیدن به سطح مطلوبی از کارایی این ۲ بازار و گسترش آن همواره به عنوان یکی از اهداف مهم اقتصادی مطرح بوده است. جهت بهبود عملکرد بخش مالی نیازمند شناخت عوامل موثر بر بازار پول و سرمایه هستیم. با توجه به مطالب پیش گفته بی شک نوسانات قیمت نفت تاثیر بسزایی بر این بازارها به ویژه در مورد کشورهای صادر کننده نفت و بالاخص کشورهای اپک خواهد داشت. لذا بررسی چگونگی تاثیر این نوسانات و نیز سایر عوامل کلان اقتصادی بر بازار سهام کشورهای مورد نظر حائز اهمیت خواهد بود.

بی گمان وجود اطلاعات دقیق و کاهش ریسک اطلاعاتی در بازار سهام میتواند به جذب سرمایه های داخلی و نیز خارجی در این بخش از اقتصاد کمک شایانی نماید.

جنبه نوآوری تحقیق:

بیشتر مطالعاتی که در این زمینه صورت گرفته است به بررسی اثر نوسانات قیمت نفت روی شاخص سهام برای یک کشور پرداخته اند. این تحقیق از این جهت که اثر نوسانات قیمت نفت روی شاخص سهام برای کشورهای عضو اوپک را بررسی می کند، تحقیقی جدید و متفاوت از مطالعات قبلی محسوب می شود.

۱-۴-سوالات یا فرضیه های تحقیق:

۱-۴-۱-سوالات:

نوسانات قیمت نفت چگونه و با چه وزنی بر شاخص سهام کشورهای عضو اپک تاثیر دارد؟

آیا متغیرهای کلان اقتصادی شامل: تورم، نرخ ارز، نرخ بهره، تولید ناخالص داخلی، حجم پول و تراز پرداختها بر شاخص بورس کشورهای عضو اوپک تاثیر گذارند؟

۱-۴-۲- فرضیات:

نوسانات قیمت نفت بر شاخص کل بورس کشورهای عضو اوپک تاثیر معنا دار و مستقیم دارد.

متغیرهای کلان نیز بر شاخص بورس کشورهای عضو اوپک تاثیر گذارند.

۱-۵- مدل تحقیق:

در این رساله به منظور بررسی اثر متغیرهای کلان اقتصادی و اثر نوسانات قیمت نفت روی شاخص سهام از داده های پانل^۱ استفاده می شود. متغیرهای کلانی که مورد سنجش قرار میگیرند عبارتند از: تورم/نرخ ارز/نرخ بهره اسمی/تولید ناخالص داخلی/حجم پول و تراز پرداختها که به شکل زیر تعریف شده اند:

$$SI_{it} = \text{شاخص سهام کشور } i \text{ در سال } t \text{ به عنوان متغیر وابسته}$$

$OV_t =$ نوسان قیمت نفت در سال t که منظور از نوسان قیمت نفت انحراف معیار قیمت نفت در سال t ام است. (متغیر مستقل)

$$INF_{it} = \text{تورم کشور } i \text{ در سال } t \text{ (متغیر مستقل)}$$

$$EXCH_{it} = \text{نرخ ارز کشور } i \text{ در سال } t \text{ که بر اساس دلار آمریکا نرمالیزه خواهد شد. (متغیر مستقل)}$$

$INTER_{it} =$ نرخ بهره اسمی کشور i در سال t که چون داده ها یکسال به یکسال بررسی می گردند نرخ بهره کوتاه مدت خواهد بود. (متغیر مستقل)

$$Y_{it} = \text{تولید ناخالص داخلی کشور } i \text{ در سال } t \text{ (متغیر مستقل)}$$

$$M_{it} = \text{حجم پول کشور } i \text{ در سال } t \text{ (متغیر مستقل)}$$

$$BOP_{it} = \text{تراز پرداخت ها کشور } i \text{ در سال } t \text{ (متغیر مستقل)}$$

^۱ Panel Data

۱-۶- تعاریف و مفاهیم متغیر ها و واژه های کلیدی:

۱-۶-۱- شاخص بورس: مقیاسی برای اندازه گیری بازار سهام و نمایانگر روند عمومی قیمت‌های سهام همه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس است که در فرمول محاسبه آن هرچه شرکتی بزرگتر و دارای سرمایه بیشتری باشد نوسانات قیمت سهامش تأثیر بیشتری بر شاخص کل بورس خواهد داشت. قابل ذکر است که مقدار عددی یک شاخص اطلاعات خاصی به شنونده نمی دهد، ولی چنانچه تغییرات شاخص بین ۲ سال مختلف را داشته باشیم نمی توانیم به قضاوت در مورد عملکرد بازار بورس پردازیم.

بورس اوراق بهادار به عنوان پیش بینی کننده اقتصاد مطرح است. در همین راستا، از کاهش قیمت سهام و کاهش شاخص بورس های مختلف می توان رکود اقتصادی را در آینده نزدیک پیش بینی نمود و برعکس، افزایش نسبتاً قابل توجه در شاخص حکایت از رشد آتی اقتصاد خواهد داشت. در واقع تأثیرپذیری بورس اوراق بهادار از سیاست ها و شرایط اقتصادی اجتناب ناپذیر است و به همین دلیل بورس اوراق بهادار را به دماسنج اقتصاد تشبیه کرده اند. وضعیت بورس در اقتصاد کشورها نشان دهنده چگونگی تغییرات اقتصادی جامعه و کارکرد بنگاه های اقتصادی است.

۱-۶-۲- نوسانات قیمت نفت: تغییرات قیمت نفت است که ممکن است به صورت روزانه، ماهانه، فصلی، سالانه و... اندازه گیری شود و میتواند تفاوت بین بیشینه و کمینه قیمت در بازه زمانی مورد نظر باشد و یا تفاوت بین میانگین قیمت در بازه های زمانی متفاوت. در این تحقیق منظور از نوسانات قیمت نفت انحراف معیار قیمت نفت در سال مورد نظر می باشد.

به طور کلی، شوک های قیمت نفت از دو طریق می توانند فعالیت های اقتصادی یک کشور را تحت تأثیر قرار دهند. یکی از طریق تأثیر بر طرف عرضه اقتصاد است که این تأثیرات اصولاً با وقفه نمایان می گردند و با تأثیرگذاری بر ظرفیت تولیدی کشور نقش خود را آشکار می سازند. دیگری از طریق تأثیر بر تقاضای کل می باشد که می تواند در کوتاه مدت آثار خود را بر فعالیت های اقتصادی کشور برجای گذارد. کارشناسان اقتصادی نه تنها شوک های منفی قیمت

نفت بلکه شوک های مثبت را نیز به سود کشورهای صادرکننده نفت نمی دانند. غالباً دولت ها تحت تأثیر شوک های منفی قیمت نفت، مجبور می شوند تا بر واردات کالا و خدمات محدودیت بیشتری را اعمال نمایند تا از طریق صرفه جویی های ارزی امکان تأمین نیازهای ضروری کشور و بازپرداخت به موقع تعهدات خارجی فراهم گردد. با توجه به اینکه در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، بخش عمده ای از واردات آنها را کالاهای سرمایه ای و مواد اولیه مورد نیاز بخش تولیدی تشکیل می دهند، محدودیت اعمال شده بر واردات می تواند آثار نامساعدی بر بخش تولیدی کشور به جای گذارد. نتیجه اجتناب ناپذیر چنین شرایطی، بروز فشارها (تورمی، افزایش نرخ ارز، رکود اقتصادی و افزایش بیکاری در جامعه خواهد بود صمدی و همکاران، ۱۳۸۸)

۱-۶-۳- تورم: افزایش سطح عمومی قیمت، تولید پول یا در آمد پولی است. و اصولاً به معنای افزایش نامتناسب سطح عمومی قیمتها در نظر گرفته میشود. و به طور معمول تغییر در شاخص قیمت مصرف کننده در نظر گرفته می شود.

۱-۶-۴- نرخ ارز: نرخ خرید و فروش ارز هر کشور با توجه به بازار جهانی خرید و فروش ارز است و به عبارتی نرخ ارز یک کشور در کشورهای دیگر امکان تغییر دارد. به گفته آسان تر: قدرت پول ملی و ارزش برابری آن است.

۱-۶-۵- نرخ بهره اسمی: عبارت است از میزان پولی که از وام گیرنده دریافت می شود تا کاهش ارزش زمانی پول به دلیل وجود تورم را جبران کند. اما فیش نرخ بهره را اینطور تعریف می کند: نرخ بهره درصد پاداش پرداختی بر روی پول، برحسب پول در تاریخ معین که معمولاً یکسال بعد از تاریخ معین است، می باشد. زمانی که از نرخ بهره اسمی صحبت می کنیم منظور نرخ بهره ایست که بانک مرکزی یک کشور اعلام می کند.

۱-۶-۶- تولید ناخالص داخلی: ارزش مجموع کالا و خدمات نهایی است که طی یک بازه زمانی یکساله در داخل یک کشور تولید می گردد.

۱-۶-۷-حجم پول:مجموع پول و شبه پول موجود در یک کشور را حجم پول آن کشور گویند.

۱-۶-۸-تراز پرداختها:مطالبات یک کشور از سایر کشورها و دیون یک کشور به سایر کشورهای جهان تراز پرداخت آن کشور را تشکیل می دهد. بررسی تراز پرداخت ها امکان بررسی وضعیت اقتصادی یک کشور در زمینه فعالیت های داخلی و خارجی را فراهم می کند. ترازپرداختها را" به سه حساب : جاری ، سرمایه و تسویه های رسمی تقسیم می کنند.که در آن حساب تسویه های رسمی چگونگی افزایش و یا کاهش ذخایر ارزی وطلای کشور را نشان می دهد.

۱-۷- روش تحقیق :

رساله حاضر یک تحقیق تجربی است و داده ها در آن به روش کتابخانه ای جمع آوری شده اند. نتایج حاصله که با روش پانل برآورد شده اند مورد تحلیل قرار خواهند گرفت. منظور از روش کتابخانه ای در جمع آوری داده ها این است که اطلاعات و آمار مورد نیاز جهت استفاده در مدل از طریق سایتهای معتبر اینترنتی یا نشریات معتبر آمار رسمی اعلام شده کشورها جمع آوری خواهد شد.مانند اطلاعات بانک جهانی اطلاعات^۱.

این تحقیق به بررسی اثر نوسانات قیمت نفت بر شاخص سهام کشورهای عضو اوپک می پردازد. در کنار بررسی اثر نوسانات قیمت نفت روی شاخص سهام، اثر سایر عوامل مهم اقتصاد کلان از جمله نرخ تورم، نرخ ارز، نرخ بهره، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، تراز تجاری و حجم پول نیز بررسی می شود.

مدل های اقتصادی از نظر استفاده از اطلاعات آماری به سه گروه تقسیم می شوند. برخی از مدل ها با استفاده از اطلاعات سری زمانی^۲ یا به عبارتی طی دوره نسبتاً طولانی چندساله برآورد می شوند که برای نمونه می توان به برآورد تابع مصرف کل در طی زمان اشاره کرد. بعضی دیگر از مدل ها بر اساس داده های مقطعی^۳ برآورد می شوند یعنی متغیرها در یک دوره زمانی معین مثلاً یک هفته، یک ماه یا یک سال در واحدهای مختلف بررسی می شوند که در این زمینه می توان به برآورد تابع انگل

^۱ WDI

^۲ Time series data

^۳ Cross section data